

NOVÁ LOKALITA DRUHU EURÓPSKEHO VÝZNAMU *COENAGRION ORNATUM* (ODONATA: COENAGRIONIDAE) NA SEVERNOM SLOVENSKU

DUŠAN ŠÁCHA¹ & LADISLAV RACKO²

¹ Podtatranského 31, 031 01 Liptovský Mikuláš [dusan.sacha@vazky.sk]

² Hlinská 20, 010 01 Žilina [tomsur.lr@gmail.com]

Abstract: A new site of *Coenagrion ornatum* (Sélys, 1850), a species of the Community interest, was discovered in Northern Slovakia. Habitat and dragonfly assemblages are typical for the species sites in the region. The population seems to be quite abundant.

Key words: *Coenagrion ornatum*, occurrence, Northern Slovakia.

ÚVOD

Šidielko ozdobné – *Coenagrion ornatum* (Sélys, 1850) je druh vážky zaradený do prílohy II Smernice o biotopoch. Zároveň je ako druh európskeho významu vymenovaný v prílohe 4B vyhlášky MŽP SR č. 492/2006 Z.z. V národnom červenom zozname (DAVID 2001) je zaradený ako zraniteľný (VU). Ide teda o významný druh národnej aj európskej legislatívy ochrany prírody, ktorého mapovaniu a ochrane sa u nás aj v susedných štátoch venuje veľká pozornosť (napr. DAVID 2005, WALDHAUSER & MIKÁT 2010, ŠÁCHA 2010, MICHALCZUK 2010).

Na severnom Slovensku bol jeho výskyt v minulosti uvedený niekoľko krát. MOCSÁRY (1878) uvádza nález z Korytnice. ŠÁCHA (2011a) tento údaj hodnotí ako sporný, s potrebou revízie materiálu. STRAKA (1990) bez bližších podrobností publikoval výskyt v Budatíne, čo neskôr prebral BADÍK (1994a). STRAKA (1990) tiež uviedol lokality v Bardejove, Brezne a Banskej Bystrici. V súčasnosti sú však známe iba dve prežívajúce populácie druhu na severnom Slovensku, a to v Turci (ŠÁCHA 2009, 2011a, b). Druh tu osídľuje špecifický habitat – nezatienené, riedko zarastené, malé, plytké a pomaly tečúce prameniskové potôčiky na slatinných prameniskách na karbonátovom substráte v nadmorskej výške okolo 500 m.

V roku 2010 sme prostredníctvom online mapovania vzácnych druhov vážok (www.vazky.sk/mapo-

vanie) získali informáciu o potenciálnom výskyte *C. ornatum* na dovtedy neznámej lokalite, kde ho pozoroval druhý autor tohto príspevku. Počas overovania hlásenia sme zistili, že fotografia jedinca druhu z tejto lokality je uverejnená aj na stránke www.geocaching.com (7/2010).

V spolupráci so Správou NP Malá Fatra, do ktorého kompetencie lokalita patrí, sme v rokoch 2010 a 2011 vykonali prieskum lokality, ktorého cieľom bolo potvrdiť autochtónny výskyt druhu. V tomto príspevku sú zhrnuté jeho výsledky.

MATERIÁL A METÓDY

Skúmaná lokalita sa nachádza vo štvorci Databanky fauny Slovenska (DFS) 6977, pri obci Šuja, na hranici orografických celkov (ORO) Strážovské vrchy (kód ORO v DFS – 120) a Žilinská kotlina (220). Jej súradnice sú: 49°03'44" N, 18°37'05" E, nadmorská výška je 476 m. Biotop predstavujú prameniskové slatiny v nive potoka pod svahom karbonátového masívu.

Lokalita je významná pre ochranu prírody (obrázok 1). Vyhlásená je za prírodnú rezerváciu Šujské rašelinisko so 4. stupňom ochrany (rozloha 10,8 ha), kde sú predmetom ochrany zachované spoločenstvá zriedkavých slatinných a rašeliniskových druhov. Rašelinisko je zároveň aj územím európskeho významu (SKUEV0255, rozloha 13,48 ha). Lokalita je

ŠÁCHA D & RACKO L, 2012: New site of the species of the Community interest *Coenagrion ornatum* (Odonata: Coenagrionidae) in Northern Slovakia. *Folia faunistica Slovaca*, 17 (1): 7–9.

Received 29 November 2011

~

Accepted 10 December 2011

~

Published 13 January 2012

čiasťočne zarastená trstinou, sčasti je stav biotopu dobrý. Na severozápadnej strane, za hranicou chráneného územia, sa nachádza aktívny lom na dolomit.

V rámci výskumu sme sa zamerali na časť lokality s habitatom vhodným pre výskyt šidielka ozdobného (asi 1 ha). Túto sme s cieľom potvrdiť výskyt druhu a odhadnúť početnosť jeho populácie navštívili dva razy v termínoch, keď bolo pozorovanie najpravdepodobnejšie: 31.5.2011 a 16.6.2011. Doplnkové návštevy uskutočnil zväčša len druhý autor, a to 23.5.2010, 5.7.2010, 11.7.2010, 1.8.2010, 7.8.2010, 27.3.2011, 1.5.2011, 8.5.2011, 22.5.2011, 4.8.2011 a 7.8.2011. Ich cieľom bolo zistiť druhové zloženie spoločenstva vážok lokality.

Použitá metóda výskumu bola semikvantitatívna, s odchytom lariev aj imág a zberom exúvií. Okrem cieľového druhu boli kvalitatívne zaznamenané aj ostatné druhy vážok v štádiu imága. Imága boli odchytávané do entomologickej sieťky \varnothing 40 cm na 1m rúčke nad vodou a vo vegetácii, larvy do kuchynského sitka, exúviá zbierané z vegetácie. Okrem priamych odchytov bola použitá aj metóda fotodokumentácie výskytu druhov vážok. Imága a larvy boli po určení vypustené, exúviá sú konzervované na sucho a uložené v zbierke prvého autora. Materiál je určený podľa týchto kľúčov: ASKEW (1988), GERKEN & STERNBERG (2004), POPOVA (1953) a ŠÁCHA et al. (2008). Výsledky výskumu boli zapísané do databázy ISTB Štátnej ochrany prírody.

VÝSLEDKY A DISKUSIA

Výskumom na lokalite bolo zistených spolu 158 jedincov druhu *Coenagrion ornatum*. Ide o nový druh pre túto lokalitu, keďže BADÍK (1994b) jeho výskyt na lokalite neuviedol. Pozorované početnosti v jednotlivých dátumoch výskumu: 23.5.2010: 1 ♀, 11.7.2010: 3 ♂♂, 1 ♀, 1.8.2010: 1 ♂, 2 L, 22.5.2011: 6 ♂♂, 5 ♀♀, 31.5.2011: 8 ♂♂, 3 ♀♀, 22 Ex, 16.6.2011: 30 ♂♂, 10 ♀♀, 64 Ex, 4.8.2011: 2 ♂♂.

Početnosti a vývojové štádiá šidielka ozdobného zodpovedajú fenológii druhu na severnom Slovensku (ŠÁCHA 2011a). Augustové výskyty predstavujú v rámci Slovenska najneskoršie pozorovania imág tohto druhu. Larvy a exúviá *C. ornatum* boli na lokalite nachádzané v typickom biotope – malých, plytkých a pomaly tečúcich oslnených prameniskových potôčikoch. Liahnutie prebiehalo na vegetácii tesne nad vodou, vo výške do 10 cm od hladiny.

Ďalšími zistenými druhmi vážok na lokalite sú: *Calopteryx virgo*, *Lestes sponsa*, *Pyrrhosoma nymphula*, *Coenagrion puella*, *Enallagma cyathigerum*, *Ischnura elegans*, *I. pumilio*, *Platycnemis pennipes*, *Aeshna cyanea*, *Libellula depressa*, *Orthetrum coerulescens*, *O. brunneum*, *Sympetrum pedemontanum* a *S. sanguineum*. Ide o druhy typické pre spoločenstvo, v ktorom sa *C. ornatum* na severnom Slovensku vyskytuje (ŠÁCHA 2011a), z charakteristických druhov zatiaľ nebol zistený výskyt *Cordulegaster bidentata*.

Obrázok 1. Prírodná rezervácia Šujské rašelinisko (foto Peter Bagin, 11.5.2011).

Objavená populácia je len tretia známa na severnom Slovensku a piata v rámci Slovenskej republiky vôbec (ŠÁCHA 2010, DAVID 2010). Môžeme teda usudzovať, že tento druh sa síce vyskytuje po celom území nášho štátu, je to však len v izolovaných populáciách. Z tohto dôvodu, ako aj preto, že ide o druh európskeho významu, všetky známe lokality je potrebné aktívne chrániť.

SÚHRN

Vďaka online mapovaniu vzácných druhov vážok bola objavená nová populácia druhu európskeho významu *Coenagrion ornatum*. Druh je na tejto lokalite autchtónny, čo dokazujú početné nálezy lariev a exúvií. Habitat aj spoločenstvo sú typické pre jeho výskyt na severnom Slovensku.

LITERATÚRA

- ASKEW RR 1988: The Dragonflies of Europe. Colchester, Harley Books, 291 pp.
- BADÍK M 1994a: Vážky (Odonata) okresu Žilina. *Vlastivedný zborník Považia*, 17: 105–116.
- BADÍK M 1994b: Vážky (Odonata) CHN Šujské rašelinisko. *Vlastivedný zborník Považia*, 17: 99–103.
- DAVID S 2001: Červený (ekosozologický) seznam vážek (Insecta: Odonata) Slovenska. In: BALÁŽ D, MARHOLD K & URBAN P (Eds): Červený zoznam rastlín a živočíchov Slovenska, *Ochrana Prírody*, 20 (Suppl.): 96–99.
- DAVID S 2005: Vážky. In: POLÁK P & SAXA A (Eds): Priaznivý stav biotopov a druhov európskeho významu. *ŠOPSR, Banská Bystrica*, p. 352–365.
- DAVID S 2010: Výsledky terénneho výskumu šidélka ozdobného *Coenagrion ornatum* (Sélys, 1850) v Panoniském bioregionu pro potřeby doplnění návrhu NATURA 2000. Závěrečná zpráva, depon. in: *DAPHNE – Institut aplikované ekologie*, Bratislava, 11 pp. + přílohy
- GERKEN B & STERNBERG K, 2004: Die Exuvien Europäischer Libellen (Insecta: Odonata). *Huxaria Druckerei GmbH*, 365 pp.
- MICHALCZUK W, 2010: *Coenagrion ornatum* (Sélys, 1850). Łątka ozdobna. <http://www.odonata.pl> (07/2010).
- MOCSÁRY S, 1878: Adatok Zólyom és Liptó megyék faunájához. *Math. Term. – tudom. Közlem.*, p. 223–263.
- POPOVA AN, 1953: Ličinky strekoz fauny SSSR (Odonata). Opređel. fauny SSSR 50. *Nauka, Moskva – Leningrad*, 234 pp.
- STRAKA V, 1990: Vážky (Odonata) Slovenska. *Zbor. Slov. Nár. Múz., Prír. Vedy (Bratislava)*, 36: 121–147.
- ŠÁCHA D, 2009: Príspevok k poznaniu vážok (Odonata) Turca. *Entomofauna carpathica*, 21 (1–2): 11–17.
- ŠÁCHA D, 2010: *Coenagrion ornatum* – ekológia a manažment. Odborná správa, depon. in: *DAPHNE – Institut aplikované ekologie*, 5 pp.
- ŠÁCHA D, 2011a: Ekosozologické vyhodnotenie spoločenstiev vážok na európsky a národne významných biotopoch vybraných lokalít severného Slovenska. *Dizertačná práca, Katedra ekosozológie a fyziotaktiky, Prírodovedecká fakulta, Univerzita Komenského, Bratislava*, 205 pp. + prílohy.
- ŠÁCHA D, 2011b: Doplnok k vážkam (Insecta: Odonata) Turca. *Folia faunistica Slovaca*, 16 (3): 151–155.
- ŠÁCHA D, DAVID S, BULÁNKOVÁ E & KONVIT I, 2008: Kľúč na určovanie našich druhov vážok. <http://www.vazky.sk>
- Vyhláška Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 492/2006 Z.z., ktorou sa mení a dopĺňa vyhláška Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 24/2003 Z.z., ktorou sa vykonáva zákon č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny. Čiastka 187.
- WALDHAUSER M & MIKÁT M, 2010: New records of *Coenagrion ornatum* in the Czech Republic (Odonata: Coenagrionidae). *Libellula*, 29 (1/2): 29–46.